

Den arbetande människans skönhet och skörhet

– om fotograf Jean Hermanson

TEXT JANE MORÉN

Jean Hermanson föddes 1938 i Norrahammar i en arbetarklassfamilj. Hans bana som fotograf startade med ett köp av en begagnad Practica. Under 1960- och 70-talen kom han sedan att resa runt och fotografera det svenska industrilandskapet och de människor som arbetade där.

Förutom resorna i Sverige gjorde Jean även flera resor utomlands till bland annat: Vietnam, Irland, Elfenbenskusten och Guinea Bissau. På 1980-talet började han göra film och gjorde flera dokumentärfilmer, bland annat om Malmö strumpfabrik, nedläggningen av Öresundsvärvet och filmen Arbetets döttrar, om kvinnorna på fiskfabriken Abba.

Många av Jean Hermansons bilder i *Himlens mörkrum* har en förmåga att suga fast mig som betraktare. Det är som om tiden står still, människorna träder ut ur dimmor, dunkel och rök och ljuset lyser och vibrerar på dem.

Det är Jean Hermansons vän och fotoassistent Nils Petter Löfstedt som gjort boken och filmen med samma namn. I boken finns förutom Jeans fantastiska bilder även Nils Petters intervjuer, fotografier och nedtecknade samtal med

Jean i olika ämnen de diskuterat, bland annat klass och den klassresa Jean gjorde.

Boken är en konstnärlig upplevelse som stannar kvar och får mig att leta fram min senaste analoga kamera och fundera på om jag har någon film hemma. Layouten har lyft bilderna, samspelet mellan de korta samtalen och de framträdande bilderna blir filmisk.

Jean Hermansons bilder är inte bara dokumentära, de är konst med stor respekt, och jag skulle kalla det ömhet, för arbetarklassens människor och liv. Jean lyfter fram arbetaren som en människa i många dimensioner och personliga lager, i kontrast till den anonyma del i ett maskineri hon ofta varit och känt sig.

I *Himlens mörkrum* finns samtal mellan Jean och Nils Petter, bland annat om den arbetande människans skönhet och sårbarhet, om att vara fotograf, om Dublin och självkritik, om klass, om integritet, om Olof Palme, om dokumentärt fotografi och konst, om sitt stora misstag och om himlens mörkrum och sitt arkiv. **κ**

Länk till Nils Petter Löfstedt webbsida: nilspetterlofstedt.se

Joseph Jébelovskij, pumpseparatör Katrineholm.
Foto: Jean Hermanson.

Utrag ur *Himlens mörkrum* av Nils Petter Löfstedt

Jean om den arbetande människans skönhet och sårbarhet
Samtal under filminspelning 17 februari 2011

Jag upplever att många människor blir vackra när de arbetar, förstår du? Med reservation för arbeten som tar kål på dig. En kvinna vid löpande bandet, Abba och Strumpan i Malmö, är ändå vacker trots skitjobb. Kanske just därför? Man ser kontrasten. Människor som gillar sitt arbete eller som är uppslukade av det blir nästan alltid vackra, speciellt sådana jobb som gjutare och hantverk. Att de är skitiga och att det är jävligt det är ju extremt vackert, det är bara korkade borgare som inte fattar det. Men att jag tycker om bilden behöver inte betyda att de tycker de är vackra. Den besvikelsen får man ta. Men just därför tycker jag att man inte i onödan ska göra det fult. Det här med att försköna eller inte, det är inte så enkelt. Alla människor vill bli vackra på bild, det spelar ingen roll vad de säger. Man vill se intressant ut, är man ful så vill man vara ful på ett intressant sätt.

Jag har tänkt mycket på dina porträtt Att de är mer än ett porträtt av en särskild arbetare. Och bilderna skildrar det mjuka i människan, det finns en skörhet.

Jag föredrar humanismen framför det politiskt radikala, det går ofta snett när man gjort arbetarklassen till offer. Jag tycker inte det är så. Man glömde bort att på lördagar och söndagar så var arbetarklassen upplagd och fin och mer fri än borgarna som var mer känslomässigt störda och rädda. Arbetarna tog ut svängarna och dansade och knullade och spelade boll, det fanns mer öppenhet mot livet där och sen gick de ner på måndagen och slet i fem eller sex dagar. Men på fritiden var arbetarklassen mer fri och spännande än tjänstemannaklassen, det har präglat mig.

Tiden med Jean

Vi hade bestämt oss för att lifta till Paris, det var sommaren 2002. Jag skulle bli fotograf och min vän Anders författare. Vi passerade Malmö och gick in på ett antikvariat på Stora Nygatan, senare förstod jag att det var Torgny Schunnessons. Jag frågade efter fotoböckerna och Torgny visade mig *Nere på verkstadsgolvet. En bok om metallarbetare* och *Dom svarta. En bok om gjuteriarbetare i Sverige*. Han som gjort

dem står där borta, sa Torgny och pekade mot Jean som tittade tillbaka på mig men jag var för blyg för att hälsa. Sex år senare blev jag Jeans första fotoassistent.

Arbetet var oavlönat i pengar men gav mig en ovärderlig lång och värdefull utbildning. Vi arbetade med flera av Jeans oavslutade projekt och det gick långsamt framåt. Det får ta den tid det tar, tänkte jag. En idé började växa i mig. Jeans arbete och tankar om fotografi borde nå ut till fler. Så jag började filma honom. Jag gjorde intervjuer, filmade i mörkrummet och spelade in våra telefonsamtal. Sista gången vi träffades var 2012, vi pratade om att han snart skulle komma hem från sjukhuset och då skulle vi fortsätta arbetet. Men Jean kom aldrig hem och tiden jag trodde vi hade framför oss fanns inte längre. Plötsligt var jag den som var mest förtrogen med Jeans arbete och arkiv. Jag kände ett ansvar att binda ihop alla lösa trådar och ville att hans bildskatt skulle få sin rättmätiga plats i svensk fotohistoria.

För varje dag som jag har filmat och fotograferat i Jeans fotspår har arkivet börjat leva alltmer, på ett sätt jag inte trodde var möjligt – ibland tänker jag att det kanske finns ett mörkrum där uppe.

Nils Petter om klass

Klassmedvetenheten finns där av sig självt, båda mina föräldrar är arbetarklass. Morfar arbetade förresten på Motala verkstad, där Jean plåtade, morfar kände igen folk på bilderna däriifrån. Jag började hänga med vänsterfolk och blev medveten om min bakgrund. Att jag nog var medelklass? För jag haft det så bra. Jag pratade med pappa angående det, var vi medelklass? Han blev allvarlig och sa: Min farfar var statare. Pappas reaktion gjorde att jag förstod att det var viktigt.

Nils Petter Löfstedt filmar.
Foto: Sara Olsson.

Jean Hermanson i sitt mörkrum
Foto: Nils Petter Löfstedt